

**Een verkennend archeologisch
inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Hof 154 te
Bergeijk (NB)**

A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen

ARC-Rapporten 2009-189

Geldermalsen
2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Hof 154 te Bergeijk (NB)

ARC-Rapporten 2009-189
ARC-Projectcode 2009/383

Tekst

A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen

Afbeeldingen

A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen

Redactie

A.J. Wullink

definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

---

Projectgegevens

Projectnaam	Bergeijk, Hof
Projectcode	2009/383
Archisnummer	37103
Projectleider	drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620101, a.j.wullink@arcbv.nl
Opdrachtgever	Econsultancy Boxmeer, dr. J.J.A. Wijnen
Contact	0485-581817, wijnen@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Bergeijk, mw. R. van Diepen
Contact	0497 - 551455, r.vandiepen@bergeijk.nl
Toetsing	SRE Milieudienst, drs. R. Berkvens
Contact	040-2594403, r.berkvens@milieudienst.sre.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Hof 154
Plaats	Bergeijk
Gemeente	Bergeijk
Provincie	Noord-Brabant
Kaartblad	57A
RD-coördinaten	N: 153206/370411 O: 153247/370413 Z: 153155/370326 W: 153152/370363
Oppervlakte	Ca. 0.63 ha

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden
Geomorfologie	bebouwd. Oorspronkelijk valt het plangebied waarschijnlijk binnen een gebied met dekzandruggen al dan niet met een oud bouwlanddek (3L5).
Bodem	Bebouwd. Oorspronkelijk valt het plangebied waarschijnlijk binnen een gebied met hoge zwarte enkeerdgrond in lemig fijn zand.
Historische situatie	De locatie ligt in de oude dorskern van Bergeijk. In ieder geval sinds het begin van de 19e eeuw is bebouwing aanwezig.
Archeologische verwachting	Het plangebied ligt binnen een AMK-terrein van hoge archeologische waarde dat de oude dorpskern van Bergeijk omvat.

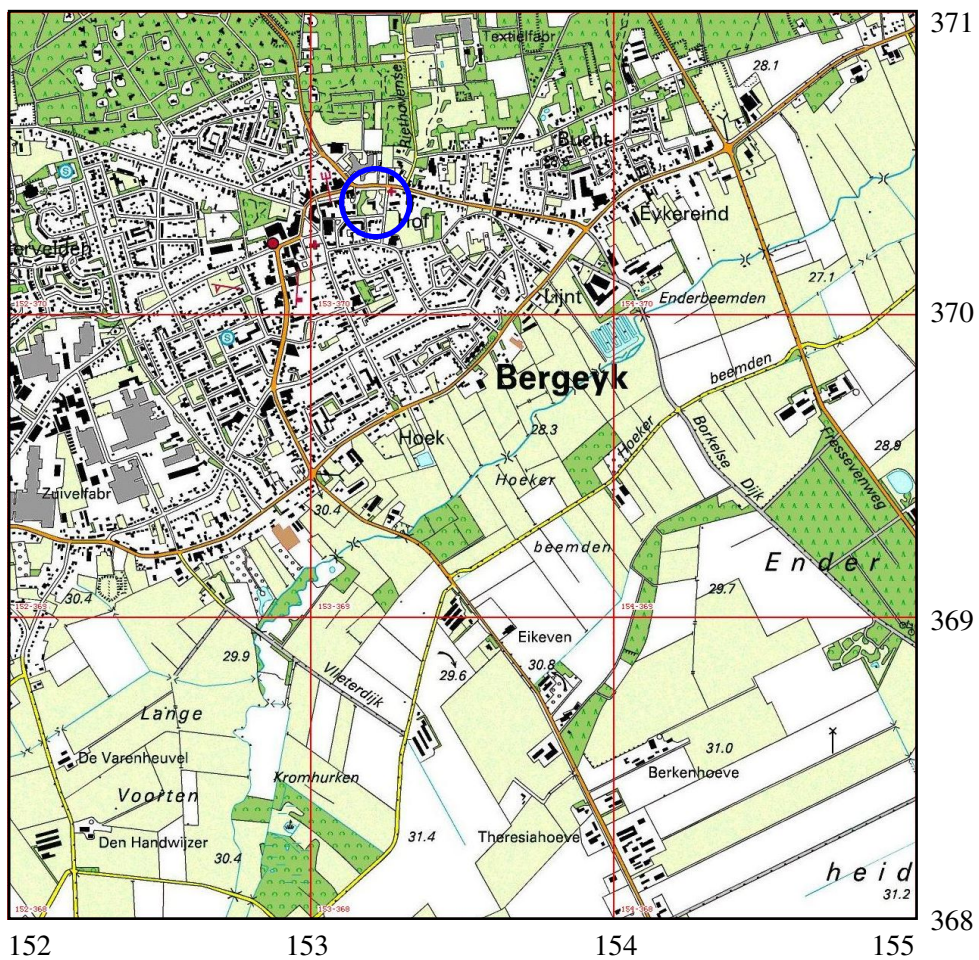

Legenda

Onderzoekslocatie

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy uit Boxmeer heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd aan de Hof 154 te Bergeijk (afb. 1). Aanleiding tot dit onderzoek vormt de voorgenomen nieuwbouw van een appartementencomplex met 3 woonlagen. Hierbij zal een gebied met een oppervlakte van 900 m² worden bebouwd. Hiervoor worden twee vleugels van een bestaand pand afgebroken en wordt een monumentaal gedeelte van het pand in stand gehouden. De consequentie van de voorgenomen ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ Het veldwerk is uitgevoerd op 6 juli 2009 door dr. J.J.A. Wijnen van Econsultancy, onder leiding van drs. A.J. Wullink. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In juli 2009 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy.³ Het archeologisch verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek vormt het uitgangspunt voor dit inventariserend veldonderzoek en is hieronder weergegeven.

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld:

Uit de landschappelijke ligging, (dekzandruggen al dan niet met een oud bouwlanddek, waarop zich hoge zwarte enkeerdgronden ontwikkeld hebben) blijkt dat het plangebied vanaf het Laat-Paleolithicum gunstig is geweest voor jagers-verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers. In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van de resten is hoog. De archeologische resten komen voor onder het esdek en in de top van de oorspronkelijke C-horizont. De vondstenlaag is opgenomen onderin het esdek. Hier wordt ook wel van 'cultuurlaag' gesproken: een doorwerkte oude bodem tussen het esdek en de ongeroerde ondergrond met kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteen en houtskool. Archeologische sporen kunnen zich bevinden tot ongeveer 25 cm in de top van de C-horizont. Organische resten en bot zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Het complextype en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens.

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

³Wijnen, J.J.A., juli 2009: *Archeologisch bureauonderzoek Hof 154 te Bergeijk in de gemeente Bergeijk*, Econsultancy Rapport 09053291 (conceptversie).

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn met behulp van een edelmanboor met een diameter van 7 cm op het onderzoeksterrein 5 boringen geplaatst tot maximaal 175 cm –mv. De boringen zijn, rekening houdend met de aanwezige bebouwing en de toekomstige nieuwbouw, verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB).

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1. Vanaf het maaiveld tot 55 (boring 2) à 100 cm –mv (boring 1 en 5) is een zwak humeuze Aap-horizont of eerddek aangetroffen. In alle boringen is in dit eerddek baksteen waargenomen. Onder het eerddek werden fijne zwak siltige zanden aangetroffen. In boring 5 werd direct onder het eerddek matig grof zand aangetroffen, dat in boring 1 vanaf 140 cm –mv aanwezig was. In het zandpakket komen zo nu en dan roestvlekken voor. Deze worden veroorzaakt door fluctuatie van de grondwaterspiegel. Dit niveau wordt aangeduid als de gley-zone of Cg-horizont. In een bestaande peilbuis nabij boring 4 is een grondwaterstand van 205 cm –mv gemeten.

De matig grove zanden in boring 1 en 5 behoren tot de rivierafzettingen van de Formatie van Sterksel. De Formatie van Sterksel is afgezet door de Rijn en later van de Maas en dateert uit het laatste deel van het Vroeg-Pleistoceen en het Midden-Pleistoceen. Bovenop deze afzettingen liggen door de wind afgezette zanden van de Formatie van Bortel (dekzandafzettingen). De afzettingen van de Formatie van Bortel zijn gedurende het Laat-Pleistoceen afgezet. De bodem op de locatie kan worden geclassificeerd als hoge enkeerdgrond.

In de boringen zijn, op het baksteen in de eerdlaag na, geen archeologische indicatoren aangetroffen.

3 Samenvatting en conclusie

Volgens het bureau-onderzoek door Econsultancy ligt de locatie waarschijnlijk op een dekzandrug, waarop een hoge zwarte enkeerdgrond is ontwikkeld. De enkeerdgronden hebben, doordat ze de oorspronkelijke (podzol)bodems veelal beschermen tegen (recente) bodemversturende ingrepen, volgens de IKAW een hoge archeologische trefkans. In de dekzandgebieden kunnen in principe bewoningssporen vanaf het Laat-Paleolithicum worden aangetroffen. Uit het bureau-onderzoek is gebleken dat in de nabije omgeving van de locatie vondsten zijn gedaan uit alle periodes vanaf het Mesolithicum. De locatie ligt verder binnen de historische kern van Bergeijk.

Het verkennend booronderzoek heeft aangetoond dat de locatie inderdaad op een dekzandrug is gelegen met daarop een hoge enkeerdgrond, welke niet is verstoord door recente vergravingen. In de eerdlaag zijn behalve baksteen fragmenten geen archeologische indicatoren aangetroffen.

Geconcludeerd kan worden dat, op basis van het verkennend booronderzoek, de hoge archeologische trefkans voor archeologische resten uit alle periodes vanaf het Mesolithicum voor de onderzoekslocatie blijft bestaan.

4 Aanbeveling

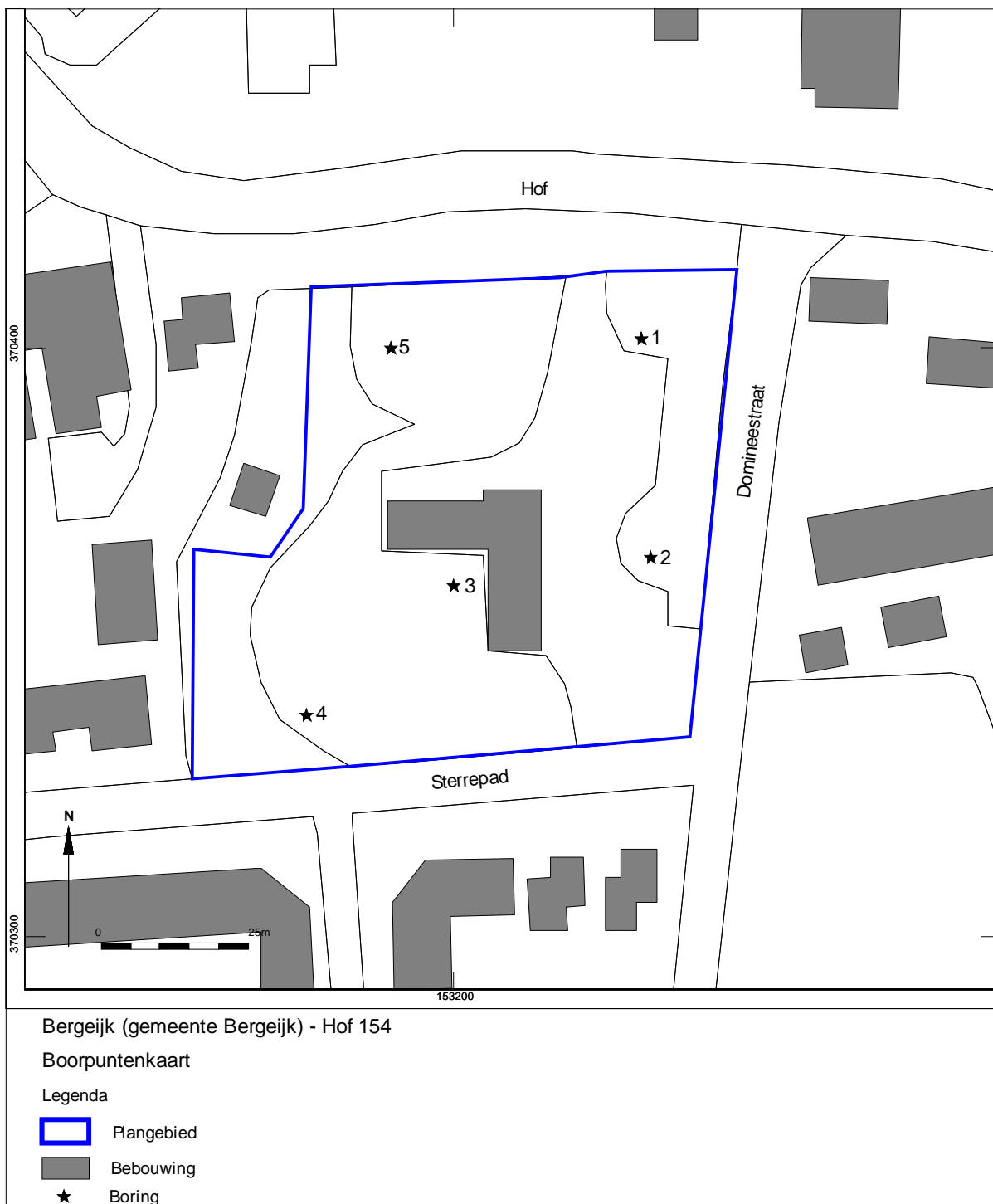
Gezien de aanwezigheid van zwarte enkeerdgronden en de daarmee samenhangende hoge trefkans op archeologische resten, wordt, indien de geplande bodemverstoringsgronden beneden 40 cm –mv plaatsvinden, de aanbeveling gedaan een karakterend/waarderend inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van proefsleuven. Dit onderzoek heeft tot doel vast te stellen of er sprake is van een archeologische vindplaats en eventueel de waarde hiervan te bepalen. Voor een dergelijk onderzoek dient een door het bevoegd gezag, de gemeente Bergeijk, goedgekeurd Programma van Eisen te worden opgesteld. Indien de geplande bodemverstoring minder diep dan 40 cm –mv zal plaatsvinden, is vervolgonderzoek niet noodzakelijk. Het is echter aan het bevoegd gezag om te bepalen of en in welke vorm een vervolgonderzoek moet worden uitgevoerd.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

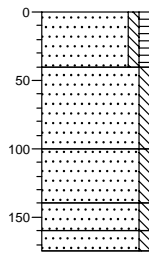

Afbeelding 2. Boorpuntenkaart. Door: J.J.A. Wijnen

Bijlage 1 Boorprofielen

Boring: 1

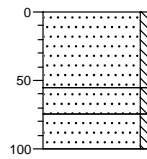
X: 153232
Y: 370402

0	gras
	Zand, zeer fijn, zwak siltig, zwak humeus, sporen baksteen, donkergrijs, Aap-horizont
40	Zand, zeer fijn, zwak siltig, licht bruingrijs, Aap-horizont
100	Zand, zeer fijn, zwak siltig, geel, roestvlekken, Cg-horizont
140	Zand, matig grof, zwak siltig, bruin, C-horizont
160	Zand, matig grof, zwak siltig, beige, C-horizont
175	Zand, matig grof, zwak siltig, beige, C-horizont

Boring: 2

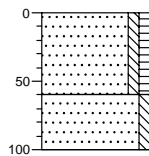
X: 153233
Y: 370364

0	tuin
	Zand, zeer fijn, zwak siltig, resten kolen, resten baksteen, bruingrijs, Aap-horizont
55	Zand, zeer fijn, zwak siltig, oranje, roestvlekken, Cg-horizont
75	Zand, zeer fijn, zwak siltig, beige, C-horizont
100	Zand, zeer fijn, zwak siltig, beige, C-horizont

Boring: 3

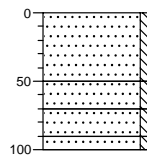
X: 153200
Y: 370360

0	tuin
	Zand, zeer fijn, zwak siltig, zwak humeus, resten baksteen, grijsbruin, Aap-horizont
60	Zand, zeer fijn, zwak siltig, beige, C-horizont
100	Zand, zeer fijn, zwak siltig, beige, C-horizont

Boring: 4

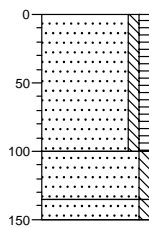
X: 153175
Y: 370338

0	tuin
	Zand, zeer fijn, zwak siltig, sporen baksteen, bruingrijs, Aap-horizont
50	Zand, zeer fijn, zwak siltig, bruin, Aap-horizont
70	Zand, zeer fijn, zwak siltig, beige, C-horizont
90	Zand, zeer fijn, zwak siltig, beige, C-horizont
100	Zand, zeer fijn, zwak siltig, beige, lichte roestvlekken, Cg-horizont

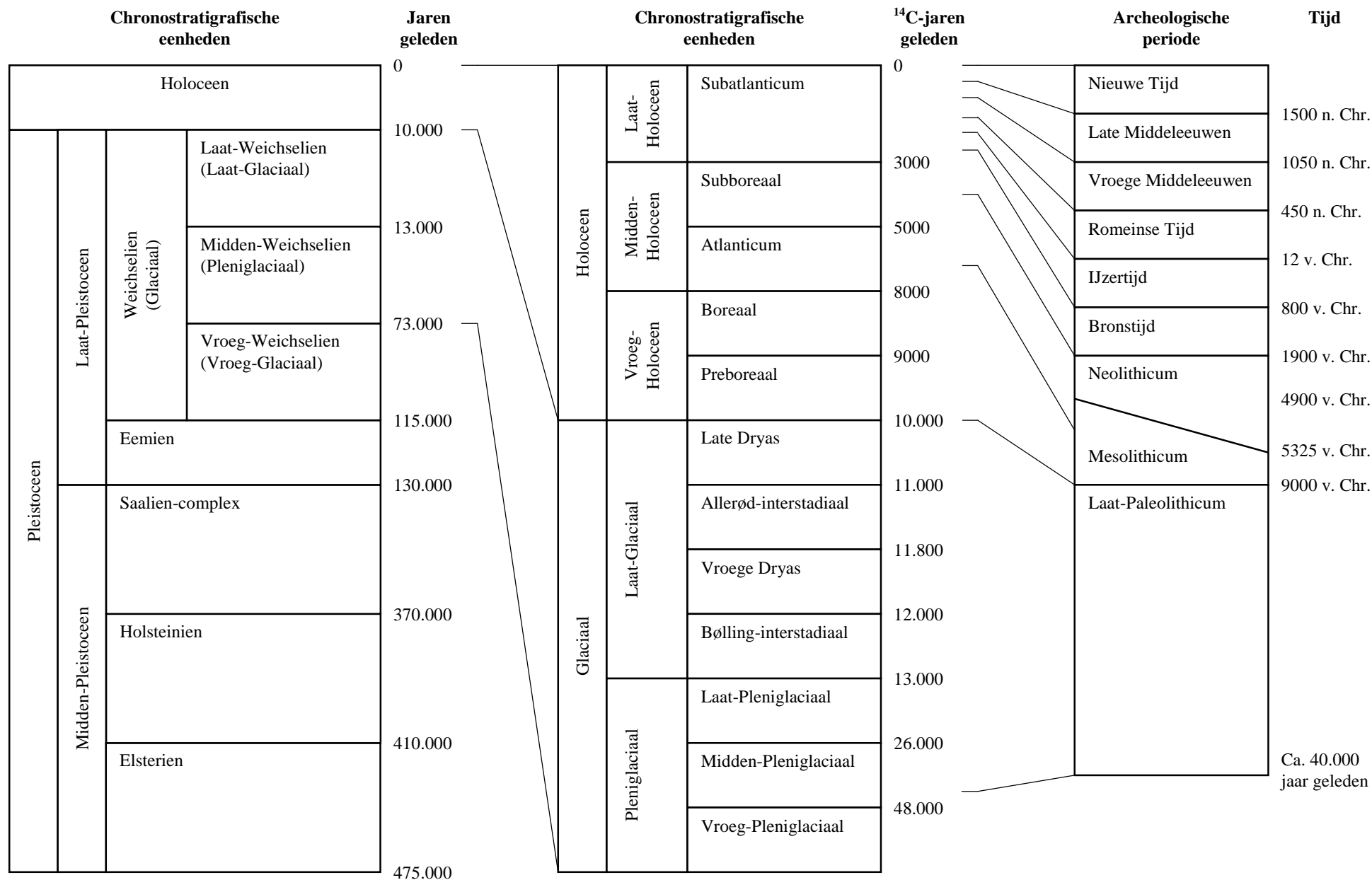
Boring: 5

X: 153189
Y: 370400

0	tuin
	Zand, zeer fijn, zwak siltig, zwak humeus, sporen baksteen, grijsbruin, Aap-horizont
100	Zand, matig grof, zwak siltig, geel, C-horizont
135	Zand, matig grof, zwak siltig, wit, C-horizont
150	Zand, matig grof, zwak siltig, wit, C-horizont

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.